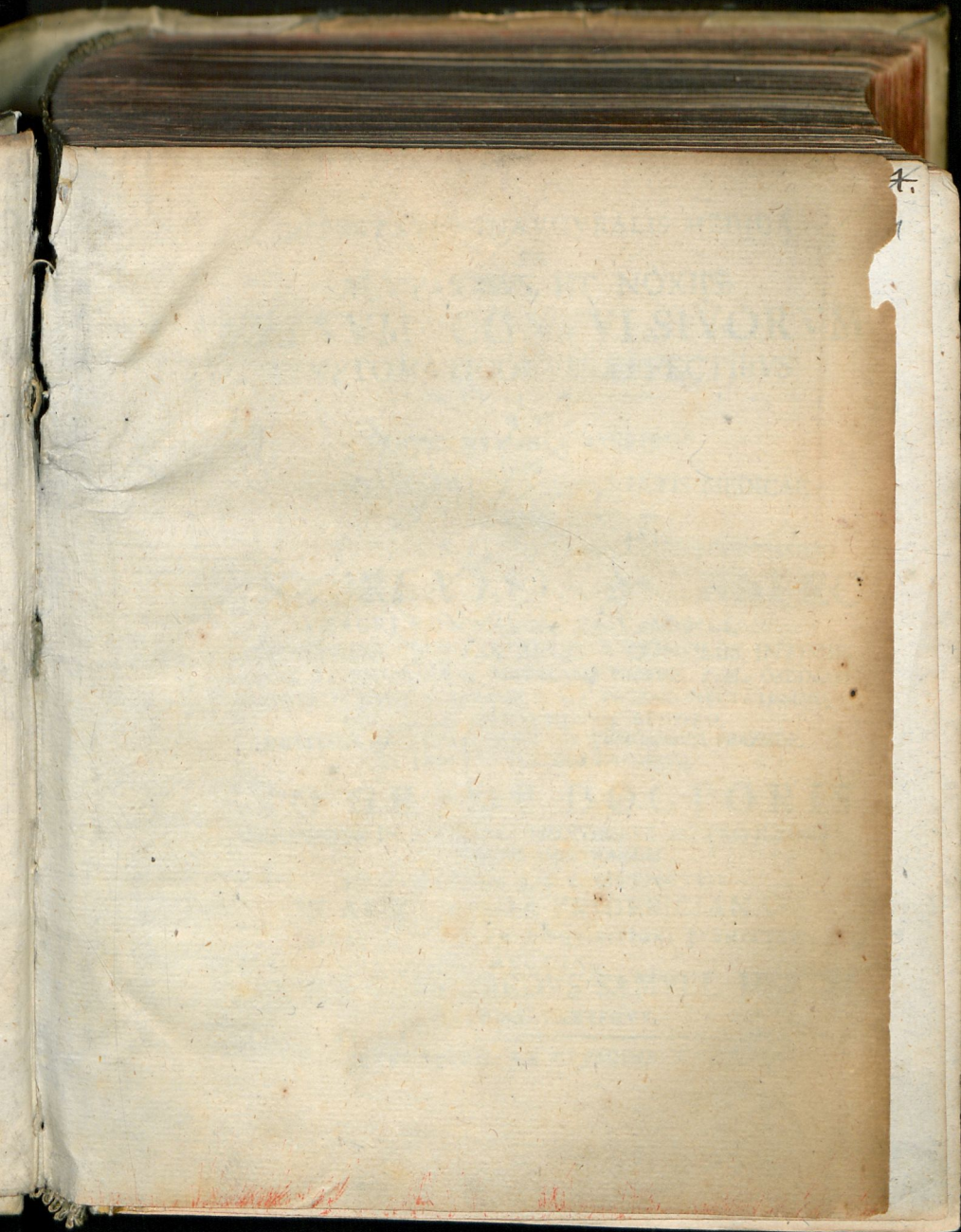
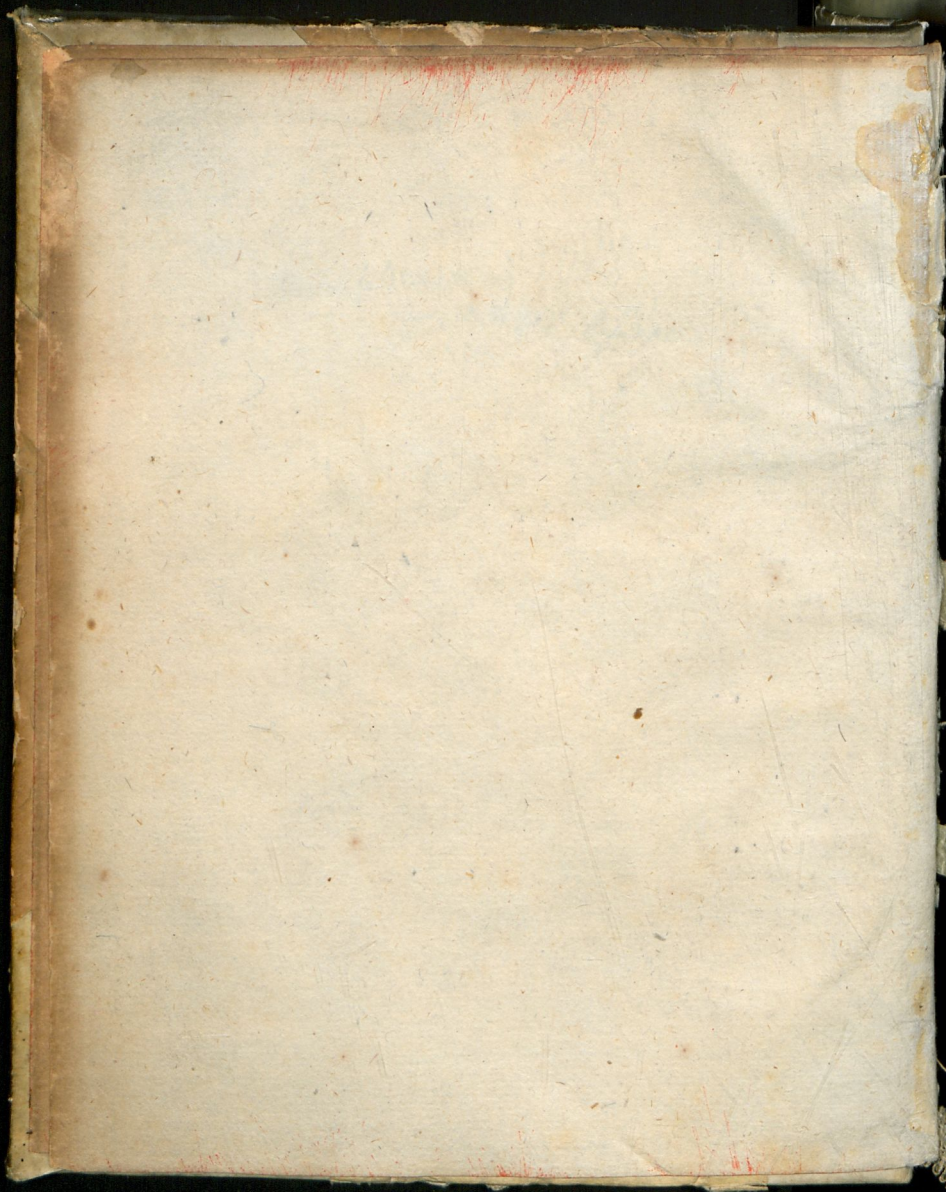

Hierin fehlten Nr. 1-3
am 10. 4. 1917 Suchier.

4.

DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICO-PRACTICA
DE
MORBO EPIDEMICO
SPASMODICO CONVUL-
SIVO CONTAGII
EXPERTE.

QVAM
AVCTORITATE ET CONSENSV
GRATIOSISSIMAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
CAROLO AVGVSTO
à BERGEN

Med. Doct. et Prof. Publ. Ord.

EjUSD. Fae. h. t. Decano

PATRONO ET PROMOTORE AD CINERES COLENDO

PRO GRADV DOCTORIS

LEGITIMO MODO OBTINENDO

d. XIX. NOV. MDCCXLII. h. l. q. f.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBICIT

AVCTOR

IO. MARTINVS FRIDERICVS MÜLLER

STENDALIENSIS

medicinae Practicus

FRANCOF. ad VIADRVM.

Typis SIGISMVND GABRIEL. ALEX

VIRIS
PERILLVSTRI BVS, GENEROSISSIMIS,
EXCELLENTISSIMIS,
DOMINIS, DOMINIS,
COLLEGII PROVINCIALIS VE-
TERIS MARCHIAE
DIRECTORI ET CONSILIARIIS,
GRAVISSIMIS, DIGNISSIMIS, SPECTATISSIMIS,

DOMINO
SIEGFRIEDO GVERNERO
de IAGAV,

PROVINCIAE VETERIS MARCHIAE DIRECTORI ET
CONSILIARIO, DOMINO IN AVLOSEN &c.

DOMINO
ALBRECHT. CHRISTIANO
GANS,

LIBERO BARONI de PVTLITZ,
POTENTISSIMI BORVSSORVM REGIS AVLICO, SV-
PREMI TRIBVNALIS STENDALIENSIS ET COLLEGII
PROVINCIALIS CONSILIARIO, DOMINO IN
PVTLITZ ET EICKERHOFF &c.

DOMINO
IOHANNI GVILIELMO FRI-
DERICO de LATTORFF,
POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI A CONSILIIIS
INTIMIS, EIVSDEMQVE AVLICO, SVPREMI TRIBVNA-
LIS VETERIS MARCHIAE, VT ET COLLEGII PRO-
VINCIALIS CONSILIARIO, DOMINO
IN DEMBKER &c.

DOMINO
IOHANNI GEORGIO
de SCHVLENBVRG,
COLLEGII PROVINCIALIS CONSILIARIO, DOMINO
IN RITTLEBEN &c.

DOMINO
ADAMO ANDREAE
de KRVSEMARCK,
COLLEGII PROVINCIALIS CONSILIARIO, DOMINO
IN HOHENBERG &c.

DOMINO
CAROLO GVILIELMO
GANS,

LIBERO BARONI de PVTLITZ,
COLLEGII PROVINCIALIS CONSILIARIO, DOMINO
IN PVTLITZ ET EICKERHOFF &c.

DOMINIS SVIS
ET PATRONIS INDVLGENTISSIMIS
DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM

QVALEMVNQVE
DEVOTA PIETATE, ET EA, QVA DECET,
OBSERVANTIA
D. D. D.

ADAMO ANDREAE
DE KRVSSEMARCK,
COLLEGII PROVINCIALIS CONSILIARIO, DOMINO
IN HONNEMBERG &c.

Auctor.

VIRI PERILLVSTRES, GENEROSISSIMI
EXCELLENTISSIMI,
DOMINI ET PATRONI
INDVLGENTISSIMI,

Non uno convictus argumento PERILLV-
STRIBVS VESTRIS NOMINIBVS has stu-
diorum meorum primitias consecrare susti-
neo. Ipsa materia, quam tractavi, indoles,
dum morbi epidemici, patriam infestantis provinci-
am, explicationem & curam tradidi, hoc a me ex-
igere visa est. VOBIS enim, Reipublicæ governa-
culis adsidentibus id semper quam maxime curæ
cordique fuit, civium & subditorum salutem atque
incolumitatem conservare non solum, sed & pro-
movere, quin imo omne detrimentum, quantum,
quidem penes VOS est, ab iisdem avertere.
Cujus rei insigne dedistis testimonium, dum ferali
hoc morbo laborantium saluti, tam Medicorum opem
& consilia requirendo, quam sumtus ad id necessa-
rios ex ærario VESTRO depromendo, strenue con-
su-

fuluistis. Quare VESTRVM in præcavendo & aver-
runcando hoc malo studium & conatus plane singu-
lares publicis efferre laudibus non dubitavi. Acce-
dit, quod parentem, per aliquot annos publico Medici
VESTRI provincialis muneri præfixum, semper favo-
re & benevolentia VESTRA litis profecuti. Atque
hujus quidem, præterito anno gravi morbo decum-
bentis, nomine, quum mihi occasio & facultas data
fuerit, ægris, morbo supra dicto afflictis, adesse,
horumque curam habere, me VOBIS laborum
meorum & medendi rationem reddere hac oc-
casione debere arbitratus sum. Placeat igitur VO-
BIS, VIRI PERILLVSTRES, GENEROSISSIMI &
EXCELLENTISSIMI, exiles has pagellas in observan-
tiæ erga VOS meæ & devoti animi tesseram hilari
& serena fronte suscipere, VESTROque favori &
patrocinio me porro habere commendatissimum. Ser-
vet VOS, VIRI PERILLVSTRES, GENEROSISSI-
MI & EXCELLENTISSIMI, VESTRASque DO-
MVS & FAMILIAS divini Numinis gratia ad feros
usque annos incolumes; omniaque consilia VESTRA
fausta & salutaria esse jubeat, quod vovet

PERILLVSTRIVM ET EXCELLENTISSIMORVM
VESTRORVM NOMINVM

Francofurti ad Viadrum
d. XIX. Novmber.
MDCCXLII.

perpetuus & observantissimus Culcor
Ioh. Mart. Frid. Müller Med. Pract.

PROOEMIUM.

Inter alia, quae Medicum Practicum maxime exercent, haud infimum locum merentur morbi insoliti & complicati. Horum enim ut plurimum eo est conditio, ut causas primo intuitu incognitas exhibeant, atque tenebris obrutas: Medicus propterea, destitutus experientia, eisdem modo gordio magis intricatos existimans, in ancipiti continuo versatur, mescius, in quam sententiam abire consultum sit. Hinc mirandum non est, similes adfectus tot curas, tot negotia facessere Medico solerti & religioso, omnem in eo operam collocanti, ut veras morborum causas, & his perspectis, demum, medendi genuinam methodum probe eruat, quippe auream a Seneca regulam edocto: Nihil magis periculosum esse quam immaturam Medicinam. Neque enim quemquam latere poterit, summa hic opus esse cautione, & ad omnes circumstantias probe attendendum, ne in devia stectamur, & cuncta, medicamentis intempestive adhibitis, vertantur in deterius; sed ut observationibus sedulo, crebro & circumspecte institutis, vera tandem mali causa eruatur & inimicus corpori adfectus prudenti remedium & medicamentorum administratione fauste propulfetur: cum aequè non nocere aegro deceat Medicum ac operam eidem ferre, ex sententia Hippocratis. Ἄρκειν δὲ περὶ τὰ νοσήματα λέγει Ἀφιδέειν, ἢ μὴ βλάπτειν. Inter morbos epidemicos, vere & autumno ut plurimum grassantes, saepius observari adfectus insolitos & complicatos experientia docet. Hi, quamvis habeant quandam cum aliis morbis similitudinem, attamen, nunc hoc, nunc illo symptomate a morbis regulariis recedentes, semper aliquam praeseferunt anomaliam. Quibus vero perspectum est morborum epidemicorum ingenium, & quam omnes ex aëris temperie & mutatione, nec non meteororum varia serie & vicissitudine plerumque trahant originem; illis ratio diversitatis ipsorum perpetua, non dicam necessaria videbitur. Qua in re ipse ego, per exiguum trium annorum spatium, quo ingenii dotes patrie consecrare & praxi clinicae manum admovere coepi, multum ab experientia magistra sum edoctus. Inter alios vero, quos observavi, morbos, notatu videtur dignior ille adfectus epidemicus spasmodico-convulsivus, qui mense Augusto anni praeteriti MDCCLXI in quibusdam

Vetoris

Veteris Marchiæ urbibus & præcipue pagis primum grassari cepit. & per integram hiemem usque in Majum anni præsentis in permultos inimice sevit, quemque vulgo ab effectu: Die trumme Krankheit vel etiam ob rei novitatem: Die neue Krankheit vocavere. Hinc e re fore duxi, si hancce materiam pro themate Dissertationis inauguralis ventilandam susciperem. Et quamvis non ignorem huncce morbum aliis jam jam usque doctioribus viris materiam scribendi suppeditasse; non plane tamen inutile vel vituperandum credidi, si, quid ego in hoc morbo observarim, & quomodo ejusdem curam instituerim, exercitii gratia literis mandatum cum eruditis communicarem, eorumque benevolo & amico judicio me, si quid forte errassem, submitterem. Faxit vero summus Archiepiscopus, ut omnia vergant in Divini sui nominis gloriam aliorumque emolumentum.

UT morbi historiam, cujus descriptionem jam aggressi sumus, ordine & methodo, in concinnandis morborum historiis requisita, absolvamus, e re fore arbitramur, eundem secundum varia sua tempora & periodos, tum principii, tum augmenti & status, tum denique declinationis respectum habendo, exponere, simulque ostendere, quibus symptomatibus hic morbus noster cum aliis sui similibus, a neotericis quibusdam descriptis congruat, quibusve etiam recedat. Grassari vero incepit ingruente autumno anni præteriti circa messem, suamque tyrannidem usque ad veris finem præsentis anni in Stendaliensi veteris Marchiæ tractu æque ac trans Albi in Havelbergensi ditione per varias urbes & pagos exercuit.

Symptomata
quorum
incipientis,

Incipientis morbi symptomata sequentia erant: Con-
quere-

querebantur omnes & singuli in principio morbi de artuum insigni lassitudine, intercurrente saepius nunc caloris, nunc frigoris & horripilationis sensu, capitis dolore gravativo, anxietatibus praecordiorum, quibus superveniebant subfultus spastici digitorum & pedum, modo hos vel illos dictarum partium musculos infestantes. Hi subfultus tendinum & musculorum saepe sub cute visibiles erant, quod nostrates exprimunt: Sie hätten es bey einigen patienten recht sehen können, wie es in ihren Gliedern lauffe und sich bewege.

§. III.

In crescente morbo, non solum exacerbari videbantur *in crescendo* cuncta Symptomata, ut lecto surgere non possent; sed etiam sub continua febre & aestu accedebant stupor capitis, in aliis deliria convulsiva, pectoris coarctatio & constriction, indeque respiratio difficillima ac suffocationis metus, sermonis praeterea difficultas & plenaria saepe abolitio. Maxime vero notandum est, sub his diris symptomatibus convulsiones (§. ii.) memoratas fuisse acerbissimas, quarum vehementia ut plurimum fornicationis sensu, (durch das Krübeln) in manibus & pedibus praeviente, indicabatur. Artus tunc temporis tam superiores quam inferiores per suos quosvis flexores musculos spastice, & quidem non sine dolore acuto lancinante convellebantur. In pedibus imprimis flexores tibiae, in manibus flexores carpi & digitorum membra immobili hoc spasmo rigida reddebant. Sub eadem paroxysmi vehementia oris aliarumque partium faciei distorsiones ad spectum reddebant horrendum, raro tamen spasmus cynicum me vidisse recorder. Paucissimos etiam a contorsionibus membrorum plane immunes vidimus, utcumque reliqua signa morbi hujus praesentiam declararunt. Remittente vero difficili respiratione & pectoris adfectu, sermonis usus redibat quidem, contorta vero membra in situ per spasmus acqui-
fito

sito manebant, hac tamen cum differentia, ut rigor non esset adeo insignis, & digiti adstantis ope facilius extendi possent.

§. IV.

In statu In statu hujus epidemici mali, quod in aliis diu & per aliquot septimanas durare, in aliis vero citius transire visum est, praedicta (§ III.) symptomata, recurrente paroxysmo, modo mitiora, modo graviora, modo hoc, modo alio symptomate novo aucta observabantur. Sic v. g. alii lumbricorum copiam sponte ediderunt, alii inciderunt in diarrhoeas, alii durante paroxysmo immodica siti & conatibus vomendi vexati fuerunt vel plane delirarunt. Praecipue vero circa novilunium & plenilunium exacerbabantur in infantibus symptomata, ut saepe convulsionem in totalem epilepsiam degeneratas viderimus. Praeterea in junioribus aequae ac adultis ingens appetitus & quasi bulimus, qui maxime sub convulsionum paroxysmo vigebat, aderat, agros, digitorum ministerio destitutos, ita saepe concitans, ut esculenta in stragulis posita, inclinato corpore, labris & ore, brutorum instar, avidè deglutirent.

§. V.

In declinatione morbi In declinatione morbi tota Symptomatum Syndrome mitescibat, ita, ut die undecimo, in aliis decimo quarto, in multis vicesimo primo vis morbi remitteret, quod ipsum vero non, nisi copiosis sudoribus & exanthematibus purpureis scorbuticis erumpentibus accidere solebat. Sudores in primis semper symptomata levasse observavi; constantes autem non fuere, sed brevi iterum cessarunt. In aliis Symptomatum remissio in plures hebdomades procrastinabatur. Plenaria virium restitutio in omnibus lente successit. Stupor capitis, artuum rigiditas, facillimus in spasmus nisus ca-

erant

In declinatione morbi

erant symptomata. quibus ad plenariam restitutionem vexabantur ægri reconualescentes. In quibus vero hic morbus funestum exseruit eventum, iis non solum circa dies criticos symptomata exasperabantur, sed & convulsiones perfecta & totali epilepsia terminabantur. Postquam vero morbus hic, qui initio acuti indolem præ se ferebat, temporis progressu in *χρονικόν* transit, raro id ipsum factum esse meminimus. Quosdam tamen post diurnos cruciatu tanquam tabe confectos interiisse compertum est.

§. VI.

Tradita morbi hujus epidemice grassantis historia, notasse expedit, quod, licet nulli pepererit ætati, infantes tamen frequentius præ adultis corripuerit. Quoad vitæ genus, ruricolos & infimæ plebis homines adeo eminenter aggressus est hic morbus, ut ex honoratioribus urbium civibus vel literatis hominibus vix ullum noverimus hoc morbo confictatum, manifesto documento, singularis hujus morbi singularem fuisse causam. Porro memoratu dignum judicamus, quod, licet hic morbus non fuerit contagiosus, nec unquam in honoratorum civium vel nobilium familias grassatus sit sed intra plebeculæ domunculas substiterit; nihilominus id commune habuerit cum contagiosis affectibus, quod primis eruptionis temporibus acuti satis morbi, & intra decimum quartum diem homines e medio tollentis, in progressu vero chronici, per solidos menses ægros excruciantis indolem præ se tulerit.

§. VII.

Ad quam morborum classem hic noster morbus jure referendus sit, ex penetratione symptomatum citra hallucinationem, *Morbi natura & denominatione*

nationem determinare licet, quare nil impedit, quo minus morbum hunc nomine *affectus epidemici, spasmodico-convulsivi, non contagiosi* salutare possimus. Nostratibus vernacula veniebat sub nomine *der krummen Krankheit, des krummen Jammers, der Kriebel Krankheit*, quamquam cum LONGOLIO adæquate satis etiam die *Kornstaube* dici possit. Sicuti epidemici morbi nunquam præsentium, sed præcedentium constitutionum producta & soboles sunt, ita inferius, in causarum scrutinio, probatum dabimus, causas hujus epidemici mali in constitutione præcedente, & anomala rerum sic dictarum non-naturalium indole fuisse fundatas. Tanto magis adfectus epidemici titulum meretur, quo certius demonstrabimus, quod licet communissimam & universalem non habuerit causam, sat communem tamen agnoverit. Non minus hic affectus ex genere morborum convulsivorum & spasmodicorum est, quum prædictæ convulsiones (§. II. III. & IV.) quasi pathognomonicum mali signum constituerint. Contagii expertem ideo præprimis vocavimus, quia vitæ generis utcunque rationem habuit, nec in omnes indiscriminatim grassatus est. Plures vero urbana plebis & ruricularum familias, uno correpto, hunc in morbum incidisse, nondum miasmatis contagiosi suspicionem involvit, dum id potius communi humorum diathesi ad maturitatem eodem tempore evertæ tribuendum est, non secus ac videmus autumno præsentæ fructus eodem tempore maturescere. Quidam medicorum existimant, hunc morbum arthriticæ similesse indolis; ast pleraque ejusdem symptomata eo conspirant, ut sedem affectam indicent genus nervosum, cum arthritis magis in articulis & ligamentis articulorum sita sit.

§. VIII.

Populares sive epidemicos morbos a communibus cau-

*Transiens
ad causa-
tum. scilicet
natum.*

causis progigni, extra controversia aleam positum est, quare præsens noster adfectus easdem agnoscat, necesse est. Sunt autem hæc aër, communia alimenta mali succi, aquæ corruptæ, ventorum plagæ &c, quarum alia magis, alia minus universales dici merentur. Aër inprimis, ceu commune animantium pabulum, si solus epidemica luis scaturiginem constituit, nulli ætati, nulli vitæ generi, nec divitibus nec pauperibus parcit, adeoque vix memorati a nobis & descripti morbi auctor esse poterit, quum superius (§. VI.) annotatum fuerit, pauperes & egenos, non æque divites & honoratiorum homines hoc malo laborasse. Cibi & potus noxæ etiam suo jure ad causas morborum epidemicorum referuntur, tam universales vero non esse, differentia vitæ generis satis indicat. Disquirendum nunc jam nobis superesset, quibus dictarum rerum noxis præsens hic affectus suas debeat natales, nisi certo constaret, frumentaceum venenum, scilicet fecale rubigine corruptum, jure hic accusari, cum ros melleus, sive rubigo, anno præterito, in tractu Veteris Marchiæ frequens, & fecali præ reliquis frumenti speciebus magis infensus fuerit.

§. IX.

Cum omnes, quos evolvi, scriptores, qui adfectus hujus epidemici causas in alimentorum frumentaceorum noxas rejecere, unanimes non inveniam, multique sint, qui noxas rubiginis partim fecali vulgari corrupto, partim fecali monstruoso, (dem sogenannten Mutter-Horn) partim graminibus & Zizaniæ intra fecale vegetanti adscribunt, convenientissimum erit, hic paucis exponere, quodnam horum primaria nostri morbi causa exstiterit.

*Præprimis
ad primari-
am*

§. X.

Inter omnes constat, fecalis species usitata esse se-

B 3

*Rubiginis
sæpe subiecta*

cale hybernum vel majus C. B. (das Winter-Korn) & *secale vernum vel minus* C. B. (das Sommer Korn) quorum utrumque, uti alia fruges cereales, rubiginis subjectum proprie constituit, in primis vero posterius. Vocatur vero ros melleus sive rubigo (der Honigthau, Brand) materia viscosa glutinosa, flava, saporis primo subdulcis, in acrimoniam postea vergentis, spicis frumenti inhaerens. Ipsum autem frumentum rubiginosum (das Brand-Korn) in eo consistit, quod in folliculis granorum pulvis nigricans, in cineres conversam farinam exhibens, inveniatur. Hoc autem, quod solatio esse poterit generi humano, rubiginosum frumentum vim seminalem amittit nam terrae commissum & satum nunquam vegetat. Differunt ab hoc secali rubiginoso aristae monstruosae, quae inter utrasque secalis species quandoque reperiuntur, quarum grana exterius nigricant, interius alba sunt & duriora, si exsiccantur, quam secale ordinario est, neque differunt sapore, sed duntaxat crescendo modo. Plures enim saepe aristae, uni culmo adnatae deprehenduntur. Culmus etiam longitudine excedit reliquos, & hoc est, quod sub nomine *secalis luxuriantis* sub singulari specie recenset. CASP. BAVHINVS, quodque Clariss. HOFFMANNVS ^a vocat secale corniculare nigrum. Peculiarem autem speciem secalis esse non dixerim, quia partim in *secali hyberna majore*, partim in *verno minore* quibusdam annis inveniri solet. Rectius itaque est *varietas*, quam TOVRNEFORTIVS pro vera specie non agnoscit & non nisi priores duas recenset. Quantum vero experientia testatur, constat, nostrates tum frumentum rubigine corruptum, tum etiam secale illud monstruosum promiscue uno nomine des Schmidts, Brand-Kornes, Korn-Zapsen, Mutter-Kornes, der

^a Medic. System. Tom. II. 304.

der Wolfes-Bähne, salutare consueviffe, quod tamen fal-
 fum existimo. Sæpe enim secale corniculare s. luxurians vul-
 gari immixtum reperitur & citra noxam comeditur; cum non
 nisi una cum reliquo frumento a rubigine cadente veneno-
 sam contrahat indolem. A fecali rubigine corrupto probe eti-
 am differt *lolium gramineum spicatum caput tentans* C. B. *lolium spicis*
aristatis radice annua LINNÆI, *lolium verum* MORISONI Germ-
 Sulch, Trespen, quod, quippe teste Ill. HOFFMANNO b.
 epidemicorum morborum causa existit, si frugibus, quibus
 vescuntur ruricolæ, vel ex quibus parantur cerevisiæ, im-
 mixtum reperitur. Gallico idiomate observamus, nomine
Ergot partim frumentum rubiginosum, partim frumentum
 luxurians designari. Nostrates e contrario distingvunt in-
 ter rubiginem in cerealibus, quam den Brand oder Honig-
 Thau vocant, & rubiginem plantarum & arborum, quam
 den Meel-Thau nominare solent, quum tamen idem mor-
 bus sit.

§. XI

Postquam itaque probatum dedimus, rubiginis sedem
 esse in secalis prædictis duabus speciebus, ordinis ratio nunc
 exigit, ut formalem rationem hujus corruptionis paullo
 curatius explicemus, & quidem mihi sententia D. FAGON
 c. admodum veritati consona videtur, nocivam nempe hu-
 miditatem, cum nebulis aristis applicatam, primo rodere &
 penetrare epidermidem grani, qua corrupta & nigrescente
 sensim substantia grani farinacea vitatur. Interea succi, qui
 ex radicibus frumenti per culmum ascendunt, ubi granum
 sua epidermide nudatum inveniunt, sensim in copia accumu-
 lantur, & aristam monstruosam formant, utique sanitati in-
 sensam & nocivam, quia supponit mixtionem succi cerea-
 lium

Rubiginis
effectus in
cerealia va-
rio explica-
tus

b. Medicin systemat. Tom. II. p. 303.

c. Hist. de l'Acad. des Sciences Ao. 1710. p. 62.

lium cum humiditate vitiosa. Effigiem vero ejusmodi corruptæ aristæ videtis apud SCHEUCHZERUM *d.* Non pauci sunt, qui nocivam indolem hujus humiditatis ponunt in venenato quodam rore, cum nebulis cadente & grana exurente, sapore subdulci & glutinoso inducti, quem utrique inveniunt. Sic enim I. G. HOIER *e.* sequentia tradit - *Humor quidam saporis subdulcis & glutinosæ naturæ in frumentis, arborum & fruticum frondibus viscebatur. Mellea hæc humiditas sive ros grati quidem subdulcisque saporis erat, sed acrimoniam volatilem occultam quasi subvelantis. Curiosi, qui primoribus labris degustaverunt humorem, singularem naustam & vomendi conatum ab eo sentiebant. Nonnullis ulcuscula labiorum suscitaverat. Pauci, qui diutius eo temporis momento in campis commorati sunt, febribus ardentibus corripiebantur, immo, qui nudis pedibus incesserant, ut rusticæ solent, pustulis & ulcusculis pedum nigricantibus vexabantur. Ipsa vero frumenta quedam, præprimis siliginis grana, quibus roralis lymphæ largius inhaeserat, nigrum in modum notabantur corrupta & nigricantia. Orrum rubiginis in frumento alii deducunt ex succo frugum cerealium nutritio, viscoso, qui, postquam calore solari rarefactus per earum poros transsudavit, aëris tempestate pluvia corrumpitur, acescit & vascula plantarum non solum obstruit, sed & ulteriorem maturationem plane impedit, sicque insignem plantarum morbum constituit. f. CHRIST. de HELLWIG *g.* ex Huetianis ingeniosam magis, quam veram rubiginis causam adfert, quod nempe pluvia decidens in superficies foliorum & frugum cerealium pulviscula hinc inde latitantia corripit & horum ope in sphaerulas coëat, quæ, ubi directe radiis solis penetrarentur, instar lentis ustoriæ, foliis & aristis maculas inurerent.*

§. XII.

d. in Bibl. Phys. Tab. CIV. 11.

e. Ephemerid. Nat. Cur. Decur. III. Ao. IX & X. p. 172.

f. Vid. Clariss. HILLSCHERI Programm. de rubigine.

g. Ephemerid. Nat. Curios. Volum II. p. 130.

Sive nunc quis rorem, sive nebulas, sive pluviam, sive alias causas accuset, gigni rubiginem foliis frumenti vitio non existimamus. Potius enim statuimus cum FAGONO (§. XI.) grana ejus prius alterari ex atmosphæra delapsis. Hoc enim aëris receptaculum continuo abundat effluviis omnis generis, salinis, sulphureis, causticis, quæ ibidem solis ardore exaltata, modo nobis imperceptibili, in liquores coëunt, & vel sub forma nebulæ, vel roris decidunt, plantisque adhærent, easque maculis diversi coloris sugillant. Etenim, præter cereales fruges, plantas & arbores hoc morbo affici, testis est RAMAZZINUS *h.* propriis verbis: *non solum cereales opes absumpsit hæc pestis, sed omne etiam subsidium, quod pomifer autumnus solet suggerere, sustulit, moxque subjungit: Uvarum quoque proventus ob eandem causam non nisi parcissimus prævidebatur & alio loco: Rubigo, inquit, pessimus omnium frugum morbus est, paulatim augetur, frumenta & omnia legumina sed præsertim fabas occupavit, neque solum in locis humidioribus ubi computruerant, sed & in editioribus.* Idem Autor *i.* curiose observavit, nuces juglandes in illo luctuoso spectaculo, ubi omnes campi circumquaque non virentes sed atrati & fulginosi videbantur, rubiginis noxam non sensisse, cujus phænomeni causam in corticalem viridem nucum substantiam, sale volatili abundantem & rubiginis acido resistantem rejicit. Quod vero nostram hanc tractationem attinet, non recordamur nos præter secale simul reliquas plantas & arbores hac lue infectas vidisse, quod aliis causis non tribuimus, nisi, quod sine dubio tales nebulæ vel talis corruptus ros in plantas non ceciderit.

C

S. XIII.

h. Constit. Ao. 1692, &c. cap. VI.
i. l. c. §. 30.

Rubiginem quoad materialitatem suam naturæ esse acris & corrosivæ ipse testatur sapor ejus, primis quidem labris dulcis, postea vero in constrictoriam acrimoniam vergens (§. X. XI.) Clariss. RAMAZZINUS & corrosivum hoc non dubitat spiritibus acidis corrosivis, spiritu nitri, vitrioli vel salis atque stygiis aquis esse comparandum, quam cum acrimonia alcalina, quod ipsum variis experimentis corroborare sustinuit, dum notavit, plantarum folia, liquoribus acidis corrosivis conspersa, peticulas & maculas tales contraxisse; nequam vero ex liquoribus alcalicis, cujus sententiæ quoque est Celeb. BEHRENS, quamquam in eo errasse videtur, quod rubiginem meteoris annumeraverit, quæ potius est tertium productum ex rore vel alio meteoris corrupto & corrupta frumenti substantia. Clar. HOFFMANNUS *m.* causticam & venenatam rubiginis indolem optime salii subtili caustico, sulphuri viscoso inhxerenti adscribit, quod peculiari ratione in partes nervosas grassatur, cujus rei rationes sequentes suppeditat:

1.) quod plantæ paludosa, nec non fungi, agarici, &c. plerumque sint caustica & virulentæ indolis.

2.) quod symptomata nervosarum partium a salino principio stimulante clarius explicari possint.

Volatilitatem hujus salis caustici inde evincit, quod grana ejusmodi diu in aëre detenta & exsiccata innoxia observata sint, ejusmodi farinæ vero fermentatione & incallescencia hæc deleteria vis iterum resuscitata fuerit, quam HOFFMANNI sententiam mea utcunque experientia confirmatam vidi, dum observavi, omnia hujus morbi symptoma-

k. II. constit. Ann. §. 38. Op. Lond. 29.
l. Select. Dietet. Sect. I. Cap. III. §. V.
m. Med. System, Tom. II. p. 305.

mata graviora fuisse ex pane granorum recentium quam exficcatorem. IOH. DAN. LONGOLIUS *n.* rubiginis viciatum succum ponit in putredinosa vegetabilium dulcedine, certumque auctorem WILLISCHIMUM allegat, *o.* qui specificam rationem hujus fermenti in sale volatili corrosivo vegetabili, sali cicutariæ, solani furiosi, vel mandragoræ simillimo quærit, quod tamen, an probabile sit, aliis dijudicandum relinquo, qui norunt, effectum prædictarum plantarum venenatarum esse solere celerrimum & brevi tempore deleterium.

§. XIV.

Nullum itaque est dubium, in agris nostris hoc sal causticum cum pane quotidiano simul ingestum, succi ventriculii & chylo solutum, per vasa lactea sanguini fuisse admixtum, sicque sanguinem, hoc peregrino miasmate semel infectum, totum genus nervosum irritasse & musculos ad convulsiones disposuisse, quod meum assertum sequentibus etiam probatur:

*Argumenta
pro stabili-
enda hæc
sententia*

- (1.) Omnibus iis in locis ubi feralis hic morbus grassatus est, referentibus id incolis rubigo in secali observata est.
- (2) A pluribus relatum accepimus, in uno eodemque pago illos, qui antiquo, puro & integro secali per priores annos asservato, in conficiendo pane usi sunt, immunes a morbo exstitisse, eos vero, qui propter inopiam recens & rubigine corruptum secale comedere coacti sunt, paulo post finitam messem decubuisse.
- (3) Quod supra (§. VI.) notavimus, pestis hæc rusticos & vilioris sortis homines, non vero divites, laute viventes & literatos invasit, & sic illos aggressa

C 2

n. in judic. Medic. von der Kornsaup.
o. vid. §. ultim.

sa est, qui maximam partem panem pro alimentis solidis adsumere.

(4) Ipsa morbi periodus secundum quam paullo post messem primo sub larva morbi acuti, postea vero sub specie chronici adfectus stragem suam edidit, de causa adducta satis clare testari videtur (§. XXII.)

(5) Oeconomorum quorundam observatio fuit, sues gravidas fecali corrupto saginatas fere omnes abortivisse. Grana corrupta & pulverulenta lacti injecta & muscis exposita his mortem intulisse.

(6) Quod LONGOLIVS. p. singulari exemplo testatur, hominem, qui ex sola curiositate aliquot frumenti grana rubigine infecta comedit, incidisse in dolores membrorum, non, nisi dejectionibus aliquot curatum.

(7) Denique huc referas, velim, testimonia scriptorum, convulsivæ luis hujus causas ex cerealibus frugibus rubiginosis deducentium, quorum mentionem inferius facturum sum. Quibus vero hæc ætiologia insufficientis videtur in contrarium allegant, inventos fuisse, qui, licet hunc panem vitiatum commederint, nullum tamen inde sanitatis perceperint detrimentum, quorum objectioni regerendum ducimus, quod, mea quidem sententia, de hac observatione non certo constet, fuisse & repertos esse tales homines, sed, si vel maxime de hac re dubitandum non esset, alia quæstio nunc est, numne ipsæ hæc fruges mioris fuerint acrimoniæ? numne etiam major puri ab impuro fuerit factus selectus? Constat enim, diversos fuisse acrimoniæ in rubigine gradus, alibi etiam rusticolas optima fecalis grana selegisse, & ab impuris separasse. Tandem etiam valet hic canon physiologicus, quod cujusvis alimenti medicamenti, veneni activitas & vis in corpus animale vivum neutiquam ex se, sed conjunctim ex se & ex receptivitate

cor.

corporis animalis, plus minus ad recipiendas & determinandas has vires dispositi, æstimanda sit. Hinc prono fluit alveo, non omnes ac singulos, in hac vitiosa diata viventes, eodem morbi gradu affectos esse.

§. XV.

Quamquam nunc ex antecedentibus (§. XI. XII. XIII. *Causa affectus hujus* XIV.) satis superque probatum sit, primariam hujus epidemice luis causam latere in vitiato & corrupto pane & veneno frumentaceo, inficiandum tamen non est, alias, easque diversas causas socias, quæ vel corpus humanum ad majorem receptivitatem (§. XIV.) veneni istius vegetabilis disponunt, vel ipsam corruptelam vitiati frumenti exacerbant, huc symbolam suam contulisse. *Socia* Sic enim aëris conditiones hoc malum exasperasse in paludosis locis refert RAMAZZINUS I. c. in quibus nempe crassus & vitiatus aër epidemicum magis & rebelle hoc malum reddidit. *noxæ aëris* Certum enim est, quod, si aër respiratori & consequenter vitalibus functionibus exercendis idoneus esse debet, necesse sit, ut quandam servet mediocritatem nec nimis tenuis nec supra modum crassus sit, quale quid machina pneumatica ad oculum demonstrat.

§. XVI.

Ad noxas rerum non naturalium, quæ procreando huic malo simul famulari potuerunt, jure referre possum leguminum varii generis usum, quorum quædam forsitan ejusdem rubiginis noxas perpeffa, corpus humanum magis magisque ad hanc luem prepararunt. Præter frumentaceum genus aurem & legumina & omnem plantarum familiam hoc malo affici posse, superius (§. XII.) a RAMAZZINO g. æque ac ex testimonio I. C. BRUNNERI r. relatum legimus. *Leguminum visio-
torum* Ut

C 3

g. l. c.

r. in Ephem. N. C. Dec. III. A. II. O. 254.

Aquarum raceam, multa legumina, ceu causas *πρόγυμνός*, propter viscositatem & flatulentiam suam M. Seam ad visciditatem & corruptionem disposuisse. Constantem aquarum crudarum potum ingente rustica hunc morbum magis promovisse quam
Frigoris imminuisse, quisque vel me tacente perspicit. Intensissimum frigus anni M. DCC. XL. ejusdemve lentum & paulatinum in corpore humano effectum pro unica & primaria luis hujus causa presupponere velle, prorsus insufficiens mihi videtur & certissimis criteriis, quæ vitiatum accusant frumentum (§. XIII.) adversum, utcumque non inficiamur, inter causas socias remotissimas referri potuisse. Quoad alimenta denique notat LONGOLIUS r. quod caro suilla & diæta lactea his patientibus valde nocuerit, id, quod, licet ipsimet non observaverimus, propter coagulabilem lactis naturam, crassum vero & viscidum chylum, quem caro suilla suppeditat, vero judicamus simillimum.

Caro suilla, lacticia

§. XVII.

Ætas infantilis

Quas causas ex rerum naturalium constitutione diversa huc trahendas censemus, has tanti momenti non judicamus, quæ eodem gradu & effectu cum prioribus (§. XVI.) causarum causarum officium præstare potuerint, unicam si exceperis ætatem infantilem, quæ ut testatur morbi historia (§. VI.) in hunc magis proclivis fuit, cujus quidem phænomeni causa partim a majori generis nervosi sensibilitate, partim a spongiosiori corporis habitu, pleniorum succorum abundantiam supponente, primario vero ab illa huic ætati familiari ingurgitatione & repletionem derivanda venit. Quum etiam rustica gens hoc morbo unice fere conflictata fuerit, observare cum LONGOLIO non licuit, an hæmorrhoidarii vel mensium obstructione laborantes femina plus perpeffa fuerint?

§. XVIII.

§. XVIII.

Superius (§. XIV) asseruimus, causticas frumenti cor-
rupti particulas massam sanguineam sensim inquinare, e-
amque viciatam genus nervosum irritare. Cum ergo cau-
sa mediata proxima in irritatione generis nervosi merito
ponatur; disquirendum restat, qua ratione sanguis hic vi-
tius in systema nervosum agat. Ex physiologicis autem
constat, sanguinem esse fontem omnium reliquorum flui-
dorum, quæ per secretoria organa separantur, quo posito,
verum erit, liquidum in cerebro præparatum & per ner-
vos distributum, sanguinis esse sobolem, ejusmodi autem
re vera adesse, non tam experientis, sensus nostros con-
vincentibus, quam ratiociniis, indubitis præmissis inni-
rentibus, probatur. Vocatur vero hoc liquidum nervo-
rum, vel spiritus animalis, quod per nervos in omnes
musculorum villos, secundum naturam vel imperio men-
tis, vel citra id, ita inspuit, ut determinati musculorum
motus consequantur. Quodsi ergo sanguis peregrino mi-
asmate vitiat, quod non solum globulos ejus rubros, sed
etiam serofos & lymphaticos inficit; a lymphæ autem
ulteriori defecatione in cerebro secretio purissimi nervo-
rum laticis maxime dependeat, mirum non est, quod ex
impura sanguinis lymphæ segregetur nervorum latex
eodem vitio laborans. Citato autem loco docuimus, ex
esu rubiginosi panifici alimenti cumulari partes salinas cau-
sticas in sanguine, quæ utpote a tenuiori sanguinis partè
magis solubiles, lymphæ adeo tenaciter adhærent, ut eti-
am secretorios corticis cerebri tubulos simul transeant.
Concipi hinc poterit, qua ratione hoc fluidum, naturali
sua elasticitate & energia villos musculares inflans, acre-
dine sua præternaturali fibras simplices irriteret, & ad con-
vulsivos motus concitet.

§. XIX.

§. XIX.

*Causa sym-
ptomatum*

Lassitudinis

*Horripila-
tionis*

*Capitis do-
loris, anxie-
tatis præ-
cordiorum*

Cognita sic causa mediata proximior, res facilis negotii erit, omnia cum hoc morbo complicata symptomata ad suas veras causas reducere. Prostrationem virium subitanam (§. II) diurnitati morbi haud conformem, præsupponere vel penuriam liquidi nervosi, vel vitiatam ejus indolem, tam status naturalis, quam præternaturalis indicat. Exhaustis viribus lassata esse membra in sanis, quis est qui nescit? & prostrationem virium subitanam in morbi contagiosi & maligni initio, non nisi miasmatis penetrationem ad interiora usque, atque subtilissima fluida supponere, omnium prorus est sententia. Ne itaque hic mireris, lassitudinem & prostrationem virium principium hujus morbi concomitari, nidulantis inprimis in partibus nervosis, gerentibus fluida imperum facientia. Alternum frigoris & horripilationis sensum (§. II.) ceu febrilis motus indicium, sublato æquilibrio actionis fluidorum in solida & reactionis solidorum in fluida adscribimus; nec ultra generales has causas progredimur, cum communissimum sit symptoma & Morbonæ indivulsus comes. Qui denique perpendit, pabulum istud vitiosum cumulasse acres & salinas particulas in sanguine, has involutas viscidulo sero peragrassæ latifundia corporis, illi perspectu difficile non erit, dolorem capitis, anxietates præcordiorum, musculorum spasticos subsultus pependisse a violenta menyngum & fibrarum muscularium vellicatione & rosione, quæ omnia, crescente materiali causa, adeo exacerbata sunt, ut postmodum convulsiones, pectoris coarctatio, respiratio & loquela difficilis (§. III.) subsecuta fuerint,

§. XX.

Viscidula lymphæ, viscositate sua non liberata, sed potius aucta cum sanguine arterioso ad cerebrum propulsa modum non servat sed tenuissima corticis vascula implet, distendit,

XIX. 2

&

& levissimam in partibus vicinis medullofis compressionem caufatur, cui unice familiaris nōstri adfectus symptomatis scil. stuporis (§. III.) productionem tribuimus. Uti igitur in vulneratis levissima corticis compressio stuporem aegro inducit, & naturali vespertina cerebrofa substantiæ subfidentia somnum naturalem fieri compertum est; ita nullum est, explicationem hujus symptomatis suis causis destitui.

§. XXI.

Reverti citius tardiusve paroxysmus (§. III. IV.) vide- *Paroxysmē irregularis.*
 batur eo, quod semel stagnans stimulorum salinorum copia proxime facta convulsione ex villis musculosis expelleretur, nec novam contractionem moliri posset, nisi, postquam tempore aliquo elapso, per fluidum nervorum jugiter influens nova progenies iterum advecta erat, quæ priorem ludere queat tragædiam. Sicuti porro spiritibus esurinīs aliisque id genus acidis glandulæ ventriculi contrectata fortius emulgentur, & liquoris gastrici profusiori quantitate sensum famis in statu secundum naturam excitare solent, sic parem propemodum effectum habuisse spicula hujus corrupti frumenti salina (§. XIII.) probabile est. Accedit, farinacea ejusmodi alimenta, quotidie usurpata sponte, & suapte natura in acescentiam & fermentationem prona, auxisse acidum ventriculi. Quum vero hoc rubiginosum acidum sal ali- quod causticum pro fundamento habeat (§. XIII.) non dixerim, illud esse profapiæ acidi vegetabilis, quum salia in meteoris reperiunda ex omni naturæ regno, meo judicio, participant, & vi solis in atmosphæra jam mutata sint. Ulteriori argumento esse poterit observatio quorundam, acida nempe vegetabilium simplicia huic adfectui profuisse, quod fieri impossibile foret, nisi consociatam & compositam salis hujus genesis supponamus. Quod in infantibus convulsiones in plenariam Epilepsiam (§. IV.) pro variis lunæ pha-
 D *sisibus.*

sibus, commutatas observaverimus, partim nervosi generis teneritudini, partim peculiari energia hujus terræ satelliticis tribuimus, qua quippe constat, epilepticos, convulsivis motibus obnoxios, imo & alios, ut hydroxicos &c. varie a luna affici, ut habet MEAD, 2. & passim plures.

§. XXII.

*Indolis mor**acuta mor**chronica.*

Non minus observatum est, luem hanc in initio acuti, in progressu vero chronici morbi decursum (§. V.) affectasse, cujus rei ratio mihi in eo posita esse viderur. quod in granis recentibus fecalis, ex quibus statim post messem conficiebatur panis, acre & causticum illud stimulans magis activum fuerit, (§. XIII.) sicque ejusdem effectus celerior & vehementior. Hinc in his, qui ex esu granorum recentium acuto laborabant morbo. sudores copiosi critici, (§. V.) quibus acres ista quisquilæ ex humoribus rejiciebantur, salutaris fuere. Mirandum etiam non est, materiam hanc acrem & causticam, in ejusmodi excretionibus periphericis, corrodissse & destruxisse fibras cutis, sicque exanthematum vel potius ulcusculorum generationi ansam præbuisse. Successu vero temporis, postquam grana aëri exposita & siccata multum subtilium partium effluviis perdidere, residuum istud, viscositatibus magis obvolutum & fixius, activitate tanta gaudere non potuit, sed lentum effectum & miriora produxit symptomata. Remediis nihilominus obstinate resistens, in longum protraherat malum. Eadem erat durationis causa, si tam primæ viæ quam M. Sea tenaci & viscida humorum saburra scatebant, quæ salia ista obvolvendo activitatem quidem eorundem refrenabat, plus tamen simul temporis requirebat, quo debito modo attenuari atque e corpore eliminari posset. Neque eorum rejicimus assertum, qui putant, corpora continuo & diurno veneni hujus vegetabilis

lis usui, eidem paulatim ita adfueviffe, ut tandem minus inde perceperint detrimentum, atque sic plures, gravioribus & truculentis symptomatibus, acutis morbis solemnibus non colluctasse; cum experientia doceat, corpora hominum quorundam, quotidiana & continuata opii vel venenorum adsumptione, ita tandem fuisse disposita, ut majorem harum rerum nocivarum quantitatem absque ullo sanitatis incommodo ferre potuerint.

§. XXIII.

Cum in hoc adfectu nervosum genus, ob irritationem a spiculis salinis, in convulsiones adeo proclive sit; mirandum non est, plenariam agrotorum reconvalescentiam tarde successisse (§. V.) quod in primis in iis deprehensum est, qui ab esu inquinati frumenti, propter penuriam melioris, non abstinere. In novas hinc, necesse est, incidant convulsiones & dolores, antequam prioris & antecedentis insultus effectus sublati plane fuerint. Et sic arbitramur, nos omnia hujus morbi symptomata ad suas causas revocasse. Id unice notamus, fuisse aliquos, qui per contagium hunc morbum propagari contendunt, infimam autem plebem a fascino eundem oriri credidisse; uti vero hujus ignorantia indulgendum esse censemus, sic priorum sententia subscribere pariter non possumus, cum tam subtile miasma huic morbo non insit, quod ex aeri corpore perspiratum sanorum adstantium corporibus sese insinuare, hancque massa sanguinea corrupti-
onem inducere valeat.

Betar das
reconvalescentia

§. XXIV.

Cadavera hoc morbo fati cessorum cum nullam secandi & inspiciendi occasionem nactus sim, nec quicquam certi de viscerum & humorum conditione asserere licet. Interea, si nostri historiam morbi conferamus cum ea, quam

sectio des
fundorum.

D a

a Domino BUDDÆO u. Domino IOH. DAN. LONGOLIO v. descriptam habemus, quamque parallelam admodum cum nostro affectu deprehendimus, nullum dubium est, quin sub iisdem conditionibus denudata in conspectum prodierint viscera. Hæ autem fuere: vesica fellea magna & plena, bilis copia in venis gastricis loco sanguinis, inflammationes erysipelarodes hinc inde in superficie pulmonum, hepatis, lienis, ventriculi, intestinorum, mucrone cordis. Quod ultimum phænomenon de caustica indole hujus frumentatei veneni satis superque restatur, quum ex plurium venenorum adsumtorum effectu idem læpissime consequatur. Magna & plena cistis fellea supponit impedimentum excretionis biliosa per ductum cisticum, quod sine dubio spasticis strictarum tunicarum & fibrarum, a miasmate hocce inductis, tribuendum reor. Imo ex observatis BRUNNERIANIS v. constat, corpora hominum hoc morbo correptorum jam durante adfectu sphacelosa* reddi cœpisse. Unde sepulcrum mortuorum, non citra prægnantes rationes, urgendam suadet, ne corruptio ista sphacelosa colliquatione sua effluvia latius per aëra diffundat & in contagiosam indolem convertat.

§. XXV.

Cura præservatoria

De hujus nostri truculenti adfectus præsertione & cura, sequentia ex propria experientia testatur. Præsertione

* in Consil. Medico.

v. in Indic. medic. von der Korussaupe, & inprimis in tractatu,

w. E. N. C. l. c.

• Esse enim aliud nihil videtur rubigo, quam gangrena vegetabilium a qua momento versatissimo rerum naturalium servatore alius adhuc cerealium morbus differt, nempe ubi corruptis & nigrescentibus, exus gravis interne laudabilis sat farina reperitur, qua nunquam hunc morbum producit, quanquam vulgo plures utrumque cerealium hunc morbum in se confundant.

vatos fere omnes, licet rustica gentis fuerint, novi, quibus ingruente malo, loco fecalini panis triticeus, vel etiam fecalinus bonæ notæ, aliorum advectus, ad comedendum præbatur. Qui autem aliquoties vitiosum hoc alimentum adsumserant, neque tamen in febriles commotiones & convulsivos motus inciderant, illis interdicto prius ulteriori panisfecalini usu, non sine symptomatum jam præsentium levamine, lenè vomitorium ex rad. Ipecacuannh. & sale quodam medio combinatum præscriptum dedimus, quo præmissò, jejuno ventriculo, ut & post prandium, in vehiculo calido Essentiam ex rad. resolventibus & balsamicis paratam, ut v. g. Essent. scord. pimpin. alb. caryophyllat. gentian. rubr. helen. cascar. &c. propinavimus, quibus & similibus medicamentis, tempestive adhibitis, observato simul decenti regimine, fomitem mali in primis sæpe incunabulis suffocavimus.

§. XXVI.

In curatione nostri adfectus, primario ad sequentes Indicationes implendas, quantum per artem fieri poterat, respeximus, ut

Indicatio-
nes curata-
ria

- 1.) symptomata maxime urgentia mitigarentur,
- 2.) lymphæ acrimonia dilueretur, ejusdem coagulum expediretur, & acre corrosivum evacueretur,
- 3.) debilitatum nervosum genus roboraretur & membranis, ligamentis & tendinibus pristinus restitueretur tonus.

§. XXVII.

Symptomata maxime urgentia in nostro casu erant convulsiones, ad quas mitigandas (§. XXVI, n. 1.) non sine laudabili effectu externe adhibuimus frictiones cum pannis calidis, quibus membra contorta & convulsa modeste fricavimus. Interne vero laudabilem effectum edidit Liqu. min. anod. HOFFMANNI ad grt. XX. vel per se, vel cum pulveribus antispasticis datus, item, Essent. castorei & Liqu. C. C.

Prima

fuccinatus. Pulveres etiam ex nitro lap. 69. citrat., C. C. philof., pulvere epil. March., sem. pœon., castoreo. spec. ceph. D. M. aliisque per se, vel sub forma potiuncularum extemporanearum cum laquis lil. convall., epil. Lang., primular. ver., flor. til., cerafor. n., &c. addito syrup. pap. rh. vel pœon. non sine eximio effectu exhibuimus, quibus sæpe optimo cum successu Extr. castor. ad aliquot grana adjunximus.

§. XXVIII.

Secunda.

Secundæ indicationi (§. XXVI. n. 2.) satisfecimus pulveribus leniter sudoriferis & salinis ex antimon. diaphor. succino, tartar. vitriolat., nitro, lumbric terrestr. cinnabar. antimon., rad. gramin., zodoar., pentaphyll. visc. quern., addito vel sale volatili C. C., vel viperar., paratis. Sub forma liquida partim reiteravimus Effent. ex pimp. alb. succin. trifol. fibrin. vincetox. aliis; partim etiam MR. S. liquor. bez. BUSSII & decocta ex rad. liquor., scorzoner., rad. & herba pentaphyll. hb. Meliss. &c. præscripsimus. Non obstante hoc lymphæ coagulo, facile largimur LONGOLIO, acidiuscula vegetabilia, nec non per fermentationem parata, potiunculas cum succo Citri, succum cerasorum acidorum, rob. sambuc., aceta bezoardica, hic amplissimi usus fuisse, cum noverimus, hæc & similia sanguinem & lympham non coagulare, sed magis diluere. Interim consiliis Viri hujus tunc temporis destituti, quod candide profiteri non erubescimus, hæc & similibus non sumus usi. Inter externa vero remedia, & quæ summam operam præstitere, hic non omittenda sunt vesicatoria, quæ suris, brachiis, cervici imposita, acris & corrosivæ lymphæ excretionem mirum quantum! promoverunt. Et ne salutaris ista excretio citius, quam par erat, cessaret, Empl. de spermate ranar. pulvere cantharidum conspersum toties applicuimus, quoties feri adfluxus minui, ulcera vero siccati videbantur. quibus ad tres sæpe heb-

hebdomades continuatis, agris nostris optime prospeximus, hac in re secuti celeberrimorum quorundam medicorum consilia, qui in adfectibus convulsivis & epilepticis eximiam vesicantium medicaminum virtutem experti, eadem justis effecerunt laudibus.

§. XXIX.

Sedatis maximam partem symptomatibus, summa ut plurimum agris supererat membrorum debilitas, ut vix ambulare vel erecto stare corpore possent. quare ad corroborandum genus nervosum (§. XXVI. n. 3.) usi sumus Elix. visceral. Hoffm., Ess. cascar. succin. aurantior., sale volatili oleoso Sylv. &c. Externe vero linimentis, ex oleis destillatis, spirit. serpill., ror. marin., lumbr. terrestr., & aliis balsamis nervinis compositis, articulos membrorum, spinam dorsi inunximus, quibus rite adhibitis, non pauci divino auxilio cum pristina sanitate in gratiam ivere.

Tertia

§. XXX.

Ex superius dictis patet, adfectum nostrum acrimoni- am & coagulum lymphæ pro sua proxima causa agnovisse. Quilibet ergo facile intelliget, venæ sectionem hic frustra adhibitam fuisse, immo plus nocuisse, quam profuisse, quod quippe etiam de purgantibus acris, stimulantibus, drastice intelligendum est. Cui nostræ inprimis sententiæ maximum robur addidit experientia eorum, qui sua sponte, vel ad V. Sionem, vel ad drastica purgantia, ceu ad sacram anchoram confugere, quippe longe abest, ut quicquam profecerint, ut potius fatalem horam acceleraverint.

Contra in-
dicata

§. XXXI.

Dietæ & regiminis præscripti regulæ partim patent ex iis, quæ (§. XV. & XVI.) de rerum non-naturalium noxiis tradita leguntur. Sed & alia, ut carnes fumo induratas, muria conditas, fructus horreos, veneris immodicum usum, animi pathemata quævis, hoc in adfectu omnino in-
ter-

Dietæ]

terdicenda fuisse, quilibet facile conjicere potest, cui horum morborum natura satis cognita est atque perspecta.

§. XXXII.

*Morbi
chronologia*

Truculentissimum hoc malum (§. II. ad VI.) ab omni aeo mortales infestasse, & pesti aliisque morbis epidemicis coævum esse, adeoque antiquissimum & a Deo, ad puniendum genus humanum terris illatum, sacræ nos paginæ docent, Deuteron. cap. XXVIII. v. 20. ita comminatur Deus Israëlitas: *Infestabit vos Iova tabe, febre, ardore, aestu armis, uredine, rubigine* - quod malum & similia a locustis, erucis cerealibus fructibus inducta, LXX. Interpret. per *ἀντισηφ δολια*, verterunt, quanquam alii græcorum scriptorum id ipsum *ἐγυρισθ.* sive rubiginem vocare consueverint, sic & Amosus Cap. IV. v. 9. pestis hujus mentionem facit, quod LXX. *ἢ πρὸς ἄρα ἡγῆ ἢ ἰνέγω* interpretantur. CASTELLIO autem: *adfecit vos uredine ac rubigine*, vertit. Hunc fructuum & frugum cerealium communem morbum adeo exhorruerunt antiqui, ut ad averterendam hanc pestem sibi Deum finxerint, quem *Robigum* teste VARRONE * nominaverant, & cujus in reverentiam NVMA POMPILIUS Iudus Romanorum Rex undecimo regiminis anno Rubigalia Festa in XXV. April. condidit, in quibus lactantem catulum litabant, eo, quod a rubigali Numine, mediante maligno canis fideris influxu, putarent hanc luem terris immitti, quare COLVMELLA y:

Hinc mala rubigo virides ne torreat herbas

Sanguine lactantis Catuli placatus est extis

NASO z autem, ficulneam hanc rationem false ridens, cecinit:

Pro cane sidereo canis hic imponitur ara.

Et quare id fiat, nil nisi nomen habet.

Veteres vero etiam feria cogitasse de averruncando hoc

*. Lib. de re rustica.

y. de cultura hortor,

z. Factor. Lib. IV.

hoc malo ex C. GALENO a. a. discimus, qui suadet, ut pistores ejusmodi vitiosum frumentum probe cribris expurgent & prava semina seligant. Utcunque vero ex his allatis satis superque constat, morbum hunc cerealem penitus non fuisse incognitum veteribus, nullibi tamen, quantum scimus, morbum, morbi que symptomata ex esu ejusmodi frumenti prognata litteris consignata legimus. Antiquissimum, quod de hujus morbi natura consignarunt medici, apud D. SENNERTUM legimus, qui hunc morbum sub nomine *spasmi maligni & epidemici cum febre adeo graphice descripsit, ut palpa cœcior esset, qui eundem nostro multum dissimilem judicaret.* Liber Excell. D. A. O. GOELICKE bb. verbis uti, qui historiam hujus morbi ex variis auctoribus collegit & invicem comparavit. Cœpit vero hic morbus in Germania grassari Anno M D XCVI & M D XCVII. eorumque Archiepiscoparum Coloniensem, Westphaliam, Comitatus Waldeckensem & Wittensteinensem pervagari cum convulsionibus, veterno, delirio ac mentis alienatione, nunc cum, nunc sine febre aliisque symptomatibus. Hinc factum est, ut laudatissima Facultas medica Marpurgensis, ea de re consulta, consilium medicum petentibus subministraverit, eosque de vera methodo instruxerit, qua ejusmodi malo cum effectu obviam procedere possint. Seculo XVI. lues ista spasmodica variis denuo locis recruduit & prima quidem vice in Voigtlandia anno MD CXLVIII, XLIX, deinde vero MDC LXXV. Plavia ad fluvium Elystrum, inque toto, qui urbem istam circumjacet, tractu maximam rabiem exercuit. Neque hoc loco reticendum est, quod anno M DCC II. in toto montano tractu metallifero, præcipue vero circa Freibergam idem denuo malum emicuerit, ut novissima omnium sit lues spasmodica, qua anno M D CC XVI. in Saxonia & Lusatia superiori miserime multavit homines. Toties reiterata luis hujus strages omnino effecit, ut plures auctores huic describendo infudarint. Præterquam enim, quod SENNERTUS & Fac. Med. Marpurgens. hac de re litteris aliquid consignerunt, idque posterius GREGOR. HORSTIUS suis operibus annotaverit, D. GOTL. BUDDÆUS in Consil. Medico IOH. DAN. LONGOLIUS scripto sæpius citato, IOH. CHRIST. HABERKORNIIUS, D. CHRIST. GOTTHART WILLISCHIIUS scripta de hoc morbo cum publico communicarunt.

§. XXXIII.

Sicuti vero nunquam morbi epidemici, diversa tempore paratio

E

graf- cum aliis
sui simili-
bus

aa. Lib. I. de medicament. facult. c. 37.

bb. Exercit. subcesivar. Francofurt. Tom. II. Sect. I.

graffantes, utrunque unam eandemve principalem causam agnoscant, iisdem prorsus symptomatibus sese manifestant, sic pariter ex comparatione hujus nostri adfectus, cum illis morbis, quos citari Auctores (§. XXXII.) describere, licet una eademque omnibus sit causa, constabit, symptomata nec unius ejusdemque indolis fuisse, nec eodem in omnibus gradu sese manifestasse. Morbi v. c. a WILLISCHIO descripti symptomata, quæ & nostrum comitantur, sunt: 1) spasmus istum non fuisse opisthotonum, vel emprosthotonum, vel tetanum, sed tantum contractionem spasmoticam crurum & brachiorum. (§. III.) 2.) convulsiones hæc, nimis exasperatas & auctas epileptiæ fuisse simillimas (§. V.) 3. Appetitum in plerisque non solum saluum permansisse, sed in multis in bulimum & famem caninam mutatum [§. IV.] 4) Plerosque fuisse remulentos quasi & inebriatos, deque debilitate corporis & membrorum lassitudine [§. II. III. V.] conquestos esse, Paroxysmi recidivam sæpius fuisse insperatam (§. V.) In quibusdam tubercula quædam, humore seroso viscido plena, in cute in conspectum prodierunt. (§. V.) Morbum non fuisse contagiosum. (§. VI.) Cervos aliasque feras bestias in eodem solo viventes eodem morbo correptos esse [§. XIV. n. §.] Quod vero in nostro morbo non observavimus, fuit, quod WILLISCHII descriptus morbus omnem promiscue ætatem invaserit, quod ægri de continuo frigoris percurfantis sensu conquesti sint. Symptomata morbi, a Cl. BUDDÆO descripti, cum nostro congruentia, sunt: invasio cum febrili sanguinis orgasmo, (§. III.) dolores tensivi & punctorii artuum [§. III.] capitis sensus quasi remulentus, (§. III.) periodum morbi absolvi interdum spatio VII. IX. vel XIV. dierum, in aliis vero nonnunquam ad III. IV. vel plures septimanas extendi (§. IV. V.) appetitum in famem caninam transivisse [§. IV.] morbo in longum protracto diarrhœam tandem accessisse, vario tamen eventu, [§. IV.] sudores rarius emicuisse, [§. V.] morbo utrunque superato, relictam nihilominus fuisse capitis debilitatem, & artus rigidos tam debiles evasisse, ut iisdem insistere haud potuerint. [§. V.] Sequentia, ab eodem Auctore relata observare mihi non contigit, nempe 1) ægros, cum doloribus artuum, etiam conquestos esse de doloribus viscerum, pulmonis, cordis, hepatis &c.

2) manus pedesque frequentius intumuisse, & in quibusdam, su-
peraro morbo, caliginem oculorum, privationem auditus fuisse
sequutam. Possemus quidem comparationem hanc ad plures aucto-
res, super hoc morbo commentatos, extendere; at cum Exc. D. D.
GOELICKE l. c. hoc labore nos maximam partem jam sublevave-
rit, vela hic contrahimus & specimini huic finem imponimus.

S. D. S. L. E. G. I. S.

Wan sollte billig niemand röhren,
Als den Minerva selbst röhrt;
Weil in der Weisheit Affren Söhnen
Der Vöbel alles wissen höhnt.
Doch Teutsche Ignoranten finden
In Teutschland auch ihr Padua;
Ist das verlangte Geld nur da,
So sieht man ihnen Cränze winden.

Gelehrter Freund! da Diadrine
Den Lober Cranz Dir zugebracht;
So zeigt Minervens holde Mine,
Dass sie die Anstalt selbst gemacht,
Weil ihr in Jena schon vor allen,
Wie in Berlin Dein ächter Fleiß,
Und drey Jahr deiner Curen Preis
In Tangermünde wohlgefallen.

Durch Deinen Fleiß und rühmlich wissen,
So man in Deiner Jugend ehrt
Und längst zu ehren sich besitzen,
Wird unsre Hoffnung stark vermehrt.
Wie freudig sind des Vaters Blicke!
Wie froh Sein Haus! und jederman,
Der sich zu solchem rechnen kan,
Wünscht Ihm und Dir viel tausend Glück.

Gesundheit, Alter, fernern Segen
Zu jeder unternommenen Cur,
Berahre Deiner Dienste wegen,
Der große Meister der Natur,
Daß Du zu seinem großen Ehren,
Dem Vaterlande sters zum Schus,
Zur Freude, Lust, und Dir zum Nus
Dem Feinde der Natur kanst wehren.

Nimm gütigst ungeschminkte Zeilen
Von meiner treu gestimmten Brust,
Die meinen Wunsch Dir mitzuteilen
In kurzen, beßer, nicht gewußt.
Nur eins, noch! wirst Du mein gedencken,
So wirst Du einem treuen Freund
Der Dich so, wie sich selbst, mehnt,
Das aller angenehmste scheunden.

Mit diesen wenigen Zeilen wolte dem Herrn
Auctor von Herken gratuliren und sich
fernerhin bestens empfehlen

Dav. Erasm. Cosmar.

D. V. R. V.

01 A 6513

ULB Halle 3
003 090 280

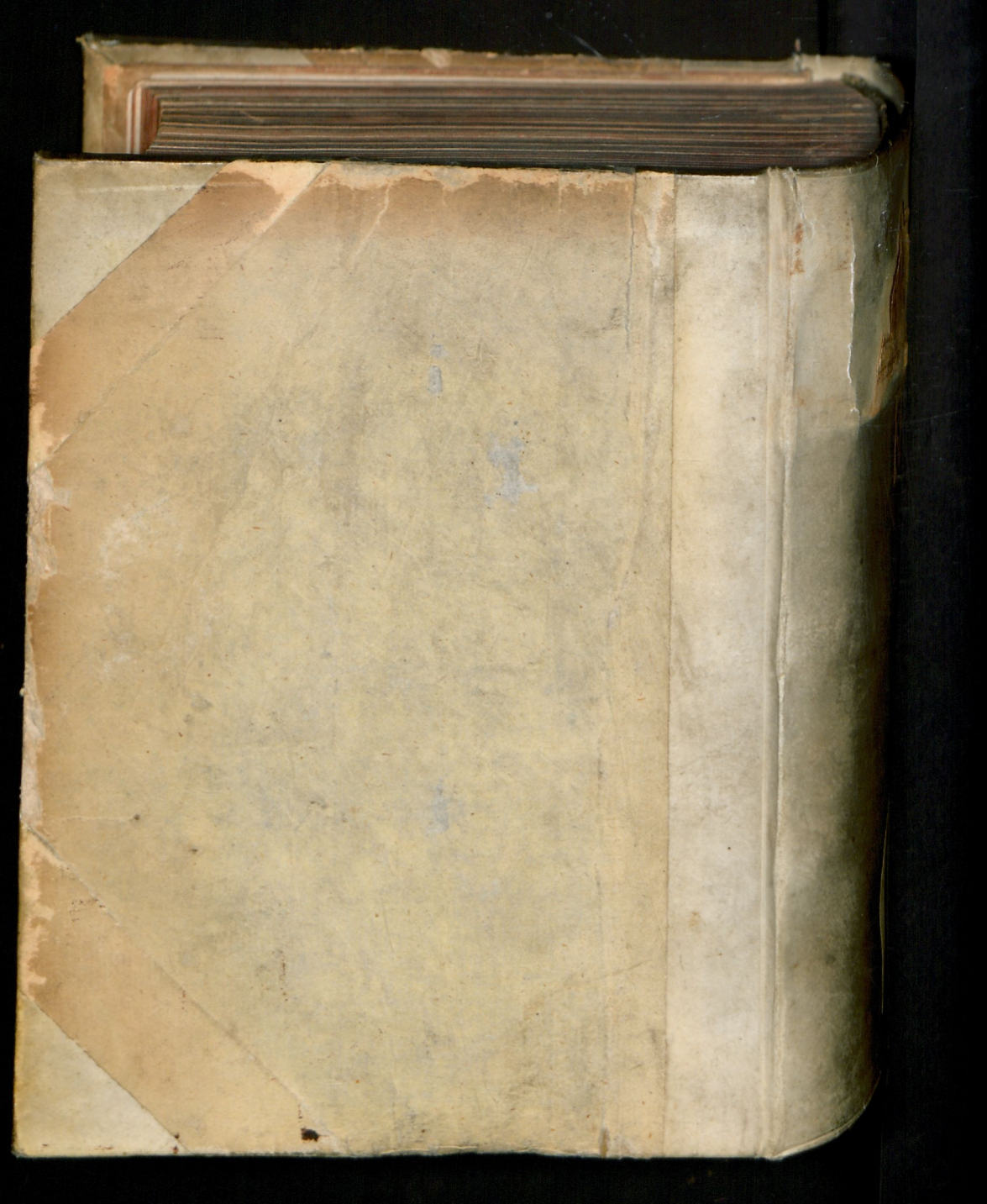

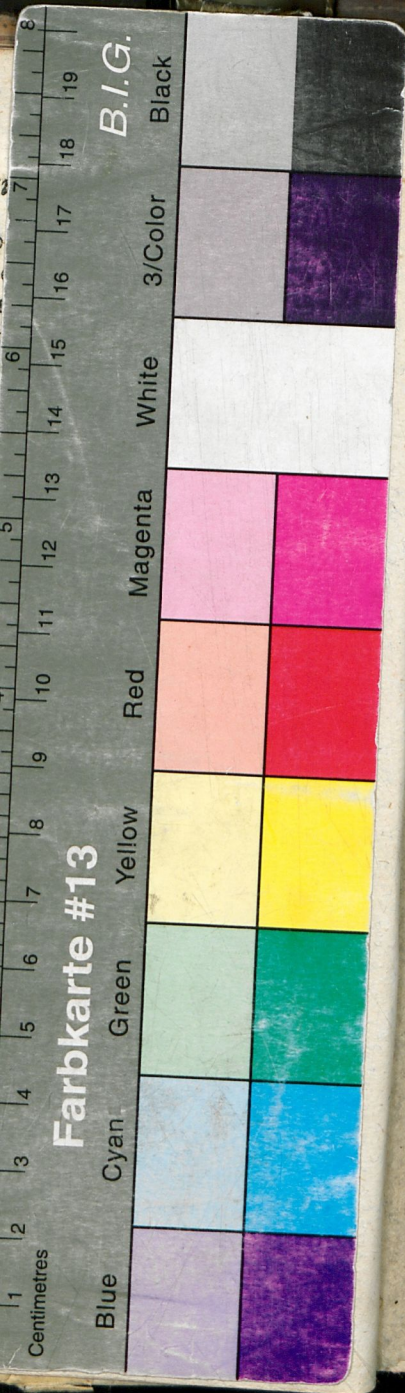
sc

VD 78

VD 77

DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICO-PRACTICA
DE
**MORBO EPIDEMICO
SPASMODICO CONVUL-
SIVO CONTAGII
EXPERTE.**

QVAM
AVCTORITATE ET CONSENSV
GRATIOSISSIMAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE
**CAROLO AVGVSTO
à BERGEN**

Med. Doct. et Prof. Publ. Ord.

Ejusd. Fac. h. r. Decano

PATRONO ET PROMOTORE AD CINERES COLENDO
PRO GRADV DOCTORIS

LEGITIMO MODO OBTINENDO

d. XIX. NOV. MDCCXLII. h. l. q. f.

PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBIIICIT
AVCTOR
IO. MARTINVS FRIDERICVS MÜLLER

STENDALIENSIS

medicinae Practicus

FRANCOF. ad VIADRVM,
Typis SIGISMYND GABRIEL. ALEX